

Carl Blegen

Μια ζωή σαν σενάριο κινηματογραφικής ταινίας

Ο Carl Blegen, με την αρχαιολόγο Marion Rawson, επιβαίνοντας στο Land Rover στην Πύλο, τον Ιούλιο του 1961.

© UC Classics

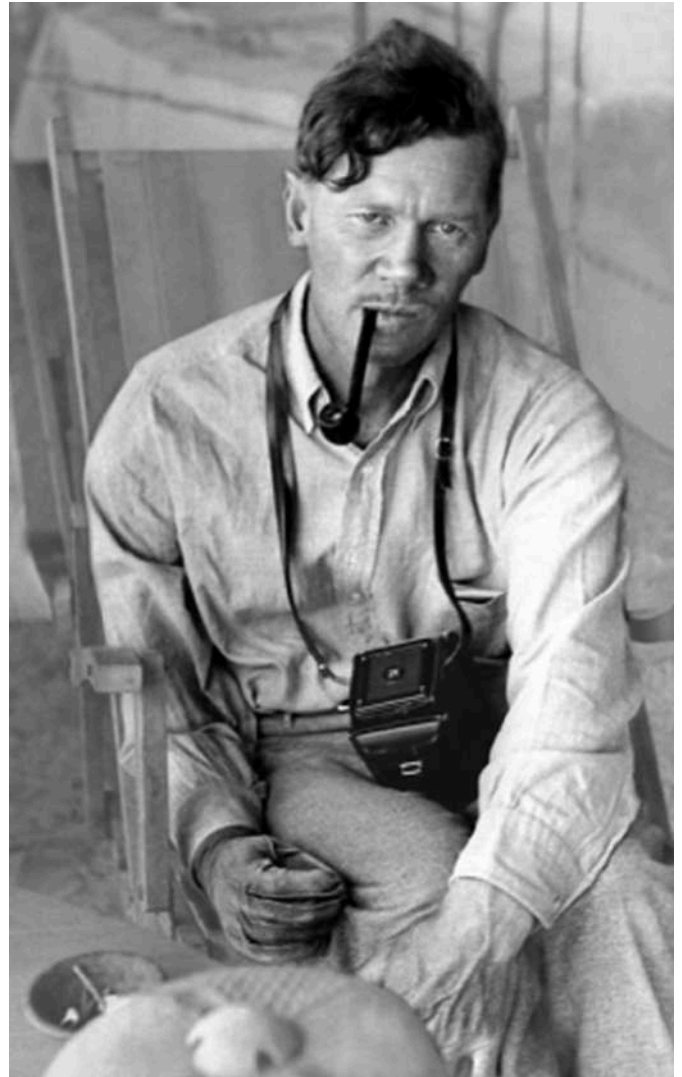
Η Ελλάδα και η προϊστορική αρχαιολογία χρωστά στον Carl William Blegen όχι μόνο ένα από τα πιο καλοδιατηρημένα μυκηναϊκά μνημεία στην Ελλάδα, αλλά και εκατοντάδες πινακίδες Γραμμικής Β. Από τη δεκαετία του 1930 έως τη δεκαετία του 1960, οι ανακαλύψεις του αρχαιολόγου Carl Blegen έγιναν πρωτοσέλιδα σε όλο τον κόσμο. Οι ανακαλύψεις του Blegen στην *Τροία* και στο *Ανάκτορο του Νέστορα* στην Πύλο παραμένουν δύο από τις σημαντικότερες αρχαιολογικές ανακαλύψεις του 20ού αιώνα στον χώρο της ελληνικής προϊστορίας. Ηγήθηκε επτά ετήσιων αποστολών στην Τροία, ξεκινώντας το 1932. Το 1939, ο Blegen ανακάλυψε το ανάκτορο της Εποχής του Χαλκού στον Άνω Εγκλιανό, ένα από τα αρχαιότερα βασίλεια της Ευρώπης, στην κοντινή Πύλο. Το ανάκτορο ήταν το κέντρο του μυκηναϊκού βασιλείου στη Μεσσηνία.

Ο Αμερικανός φιλέλληνας Carl William Blegen (1887-1971), από τους σημαντικότερους αρχαιολόγους, καθηγητής Κλασικών Σπουδών στο Πανεπιστήμιο του Σινσινάτι, συνδέθηκε με πολλούς τρόπους με την Ελλάδα. Κυρίως είναι γνωστός για τις ανασκαφές του στην Τροία και την Πύλο. Η ζωή του υπήρξε πολυποίκιλη και συναρπαστική σαν σενάριο κινηματογραφικής ταινίας, ανάμεσα σε πολέμους, σπουδές, ανασκαφικές έρευνες, μελέτες, αρχαιολογική σταδιοδρομία, επιτυχίες, δυσκολίες.

Ο Blegen γεννήθηκε το 1887 και εκπαιδεύτηκε στο Πανεπιστήμιο της Μινεσότα και του Γέιλ. Το 1927 εντάχθηκε στο Πανεπιστήμιο του Σινσινάτι ως καθηγητής κλασικής αρχαιολογίας. Το πορτρέτο του δεσπόζει στην αίθουσα υποδοχής της «Blegen Library», στο Πανεπιστήμιο του Σινσινάτι, η οποία πήρε το όνομά του το 1983. Τα σκούρα μαλλιά του είναι ανακατεμένα, μια πύλα σφίγγεται στο κλειστό στόμα του και ένα ακλόνητο βλέμμα μένει σταθερό στην κάμερα. Μόνο το ένα χέρι -το δεξιό- έχει γάντι, το οποίο τονίζει ένα ελάχιστα γνωστό γεγονός, το οποίο αποκαλύπτεται στη βιογραφία του Blegen, *Carl W. Blegen: Personal & Archaeological Narratives*, που συνέγραψαν η Natalia Vogeikoff-Brogan, ο Jack Davis και η Βασιλική Φλώρου. Μεγαλωμένος στη Μινεσότα, γιος αυστηρών λουθηρανικών ιεραποστόλων, Νορβηγών μεταναστών, ο Blegen έχασε μέρος του δεξιού του χεριού σε ένα ατύχημα κυνηγιού όταν ήταν 15 ετών. Το γάντι κάλυπτε τη βλάβη. «Έπρεπε να διδάξει τον εαυτό του να γράφει με το αριστερό του χέρι, οπότε το χειρόγραφο του ήταν πολύ απαίσιο», σημειώνει ο Davis.

Για πρώτη φορά αποκαλύπτεται δημοσίως στη βιογραφία του η προσωπική πλευρά του Blegen. Πρόκειται για την πρώτη βιογραφία του ερευνητή, στην ουσία μια αποκάλυψη του χαρακτήρα και της προσωπικής ζωής του, την οποία ο ίδιος κρατούσε όσο ζούσε μακριά από κάμερες και δημοσιογράφους. Οι συγγραφείς αντλούν πληροφορίες από τα αρχεία του Πανεπιστημίου Σινσινάτι και την Ελλάδα σε μια προσπάθεια να αποκαλύψουν τον χαρακτήρα, τον πατριωτισμό και τον ασυνήθιστο τρόπο ζωής του διάσημου αμερικανικού αρχαιολόγου.

Το 1908 ήλθε για πρώτη φορά στην Ελλάδα για σπουδές με υποτροφία του Πανεπιστημίου της Μινεσότα, ως μέλος της Αμερικανικής Σχολής, με την επιθυμία να συνεχίσει τις κλασικές σπουδές του στον ελληνικό χώρο και να εμπνευστεί από την απευθείας επαφή με τις αρχαιότητες. Τελικά έζησε εδώ για περισσότερα από 60 χρόνια. Παντρεύτηκε (το 1924), την Elizabeth Denny Pierce, η οποία είχε φθάσει στην Ελλάδα δύο χρόνια πριν, με σκοπό να μελετήσει από κοντά τις αρχαιότητες. Επέλεξαν ως τόπο μόνιμης κατοικίας τους το σπίτι της Οδού Πλουτάρχου 9, το οποίο μοιράζονταν με το, επίσης, ζεύγος αρχαιολόγων, Bert και Ida Hill.

Η φωτογραφία του C. Blegen στην «Blegen Library» του Πανεπιστημίου του Σινσινάτι (ΗΠΑ).

Από το 1932 έως το 1938 συνέχισε τις ανασκαφές του Ερρίκου Σλήμαν στην Τροία. Η ανασκαφή στο *Ανάκτορο του Νέστορα*, στον Επάνω Εγκλιανό, σε απόσταση 14 χλμ. από την Πύλο, ήταν το μεγάλο του όνειρο. Ο Σλήμαν είχε κάνει έρευνες το 1888, αλλά δεν είχε καταφέρει να βρει το ανάκτορο. Ο Blegen επέστρεψε στο ίδιο σημείο και συνέχισε συστηματικά την αρχαιολογική ανασκαφή από το 1952 έως το 1969, αποκαλύπτοντας όχι μόνο το καλύτερα διατηρημένο μυκηναϊκό ανάκτορο στην Ελλάδα, αλλά και εκατοντάδες πινακίδες Γραμμικής Β γραφής και μοναδικές τοιχογραφίες. Ήδη, το 1912 και το 1926, ο αρχαιολόγος Κωνσταντίνος Κουρουνιώτης είχε ανακαλύψει δύο θολωτούς τάφους, τους οποίους ο Blegen θεώρησε ως βασιλικούς. Το ανάκτορο το ανακάλυψε το 1939 ο Κουρουνιώτης μαζί με τον Blegen, ο οποίος συνέχισε και ολοκλήρωσε την έρευνα. Επί δέκα ημέρες έκαναν ανασκαφές σε 8 τοποθεσίες στις οποίες βρέθηκαν μυκηναϊκά αγγεία. Στις 4 Απρι-

© The Illustrated London News, 1976

Το Ανάκτορο του Νέστορα, στον Άνω Εγκλιανό. Άποψη από την αίθουσα του θρόνου. 16 Ιανουαρίου 1954.

λίου είχαν βρει ήδη τμήματα από τοιχογραφίες, πέντε πανάκιδες Γραμμικής Β και τοίχο πάχους 1 μ. Αυτό το στάδιο ανασκαφών συνεχίστηκε μέχρι τις 10 Μαΐου, αποκαλύπτοντας μεγάλο τμήμα του ανακτόρου.

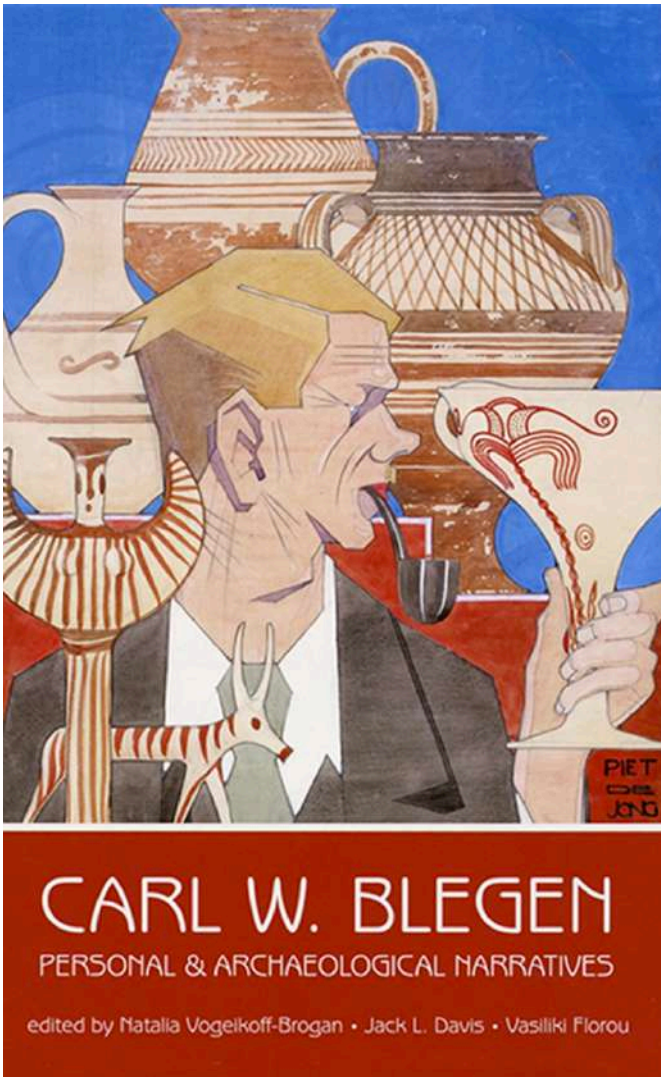
Οι ανασκαφές διακόπηκαν λόγω του Β' ΠΠ. Εκείνο το οποίο δεν είναι ιδιαίτερος γνωστό είναι η «κατασκοπευτική» δράση των Αμερικανών αρχαιολόγων κατά τη διάρκεια της ναζιστικής κατοχής της Ελλάδας. Η Σούζαν Χιονκ Άλεν στο βιβλίο της «*Classical Spies. American archaeologist with the OSS in World War Greece*», ανάμεσα στα ονόματα που παραθέτει είναι και του Carl Blegen. Ο Davis σημειώνει ότι ο Blegen συνεργάστηκε επίσης με το Γραφείο Στρατηγικών Υπηρεσιών, μονάδα η οποία εξελίχθηκε στον Κεντρικό Οργανισμό Πληροφοριών. Η υπηρεσία είχε ως αποστολή την ανάγνωση και συλλογή πληροφοριών από εφημερίδες και αλληλογραφία. Επίσης από τις λιγότερο γνωστές δραστηριότητες του Blegen ήταν η αφοσίωσή του στην ανοικοδόμηση της βόρειας Ελλάδας μετά τον Α' ΠΠ. Ο Blegen είχε ενεργό συμμετοχή και στον Ερυθρό Σταυρό. «Διαδραμάτισε επίσης σημαντικό ρόλο στην εφαρμογή του Σχεδίου Μάρσαλ μετά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο και στην ανοικοδόμηση της Ελλάδας», αναφέρει ο Davis.

Τα μέσα της δεκαετίας του '60, και ενώ ο Blegen ανέσκαπτε το Ανάκτορο του Νέστορα, ήταν χρόνια πλού-

σια από αρχαιολογικής άποψης διεθνώς, με τα κυριότερα νέα βέβαια να αφορούν τις μινωικές και τις μυκηναϊκές ανακαλύψεις, τα υφάσματα *Pazyryk* και η ανακάλυψη του Ναού του Μίθρα στο Λονδίνο. Αλλά άλλες αναφορές σχετίζονταν με την επανάληψη της εργασίας στη Ram Shamra (*Ugarit*) στη Συρία, την ανακοίνωση της εύρεσης της άθικτης ταφικής λέμβου του Χέοπα, δίπλα στη Μεγάλη Πυραμίδα, καθώς και οι ανασκαφές στη νεκρόπολη της Ελευσίνας, με μυκηναϊκούς και μεταγενέστερους τάφους και την εύρεση ενός τεράστιου πρωτο-αττικού αγγείου.

Το συγκρότημα του Ανακτόρου του Νέστορα αποτελείται από τέσσερα βασικά κτήρια, τα οποία έχουν δεκάδες διαμερίσματα. Μετά την ανακάλυψη της αίθουσας του θρόνου, ο Blegen αποφάσισε να ονομάσει το συγκρότημα *Ανάκτορο του Νέστορος*. Γράφει ο ίδιος σε μια ανακοίνωσή του, στις 16 Ιανουαρίου 1954:

«Το έργο στον χώρο, το οποίο κατέστη δυνατό μέσω της γενναιόδωρης οικονομικής υποστήριξης του καθηγητή και της κυρίας W. T. Semple, έχει ήδη αποκαλύψει σε δύο αποστολές μια σημαντική περιοχή στα κεντρικά και νοτιοδυτικά μέρη του κτηρίου [...]. Το κύριο διαμέρισμα, ή το *μέγαρο*, που ακολουθεί το χαρακτηριστικό ηπειρωτικό ή μυκηναϊκό σχέδιο, περιλαμβάνει τέσσερα στοιχεία: μια στενή αυλή στην οποία βλέπει η δομή, ένα

© UC Classics

Το εξώφυλλο του βιβλίου *Carl W. Blegen. Personal & Archaeological Narratives*, (ed.) Natalia Vogeikoff-Brogan, Jack Davis & Vasiliki Florou, 2015.

πρότυλο εισόδου με δύο κίονες στην πρόσοψη, πίσω από το τελευταίο έναν προθάλαμο, και, τέλος, μια μεγάλη αίθουσα, ή αίθουσα θρόνου [...].»

Οι ανασκαφές του Blegen στο ανάκτορο κατά τις δεκαετίες του '50 και του '60 αποκάλυψαν περισσότερες από 1.000 πήλινες πινακίδες που περιέχουν τα αρχαιότερα αρχεία που ανακαλύφθηκαν στην Ευρώπη. Ο ίδιος σημειώνει τα εξής: «Όλοι συνεχίζουν να γράφουν σχετικά με αυτό που ονομάστηκε από τον Sir Arthur Evans ως Μινωική Γραμμική Β γραφή. [...]. Το κείμενο δεν έχει ακόμη διαβαστεί και κατανοηθεί, αλλά πρόσφατες έρευνες έχουν καταστήσει πιθανό ότι η γλώσσα είναι μια πρόιμη μορφή της ελληνικής», εννοώντας τις έρευνες των Ventris – Chadwick.

Μέσα από το βιβλίο *Carl W. Blegen: Personal & Archaeological Narratives* αποκαλύπτονται επίσης διαφορετικές

περιγραφές του χαρακτήρα του Blegen, που κυμαίνονται από έναν ευαίσθητο έως μάλλον τυραννικό άνθρωπο ό-ταν βρισκόταν με τους συνεργάτες του.

«Νομίζω ότι αυτό που επιδιώκουμε να δείξουμε με το αυτό το βιβλίο είναι ότι είναι δύσκολο να κατανοήσουμε την πορεία της συμβολής των επιστημόνων στην επιστήμη χωρίς να κατανοήσουμε τους κοινωνικούς και πολιτικούς τομείς στους οποίους είναι ενσωματωμένος κάθε επιστήμονας», αναφέρει ο Davis. «Αυτό μπορεί να είναι ακόμη πιο αληθινό για τους αρχαιολόγους, επειδή περνούν τόσο μεγάλο μέρος της ζωής τους σε ξένες χώρες. Αυτό δίνει πραγματικά στους αρχαιολόγους την επιλογή είτε να απομονωθούν βρισκόμενοι σε μια ξένη χώρα, είτε να ενσωματωθούν σε αυτήν, και για κάποιον, όπως ο Blegen, που έκανε την επιλογή να ενσωματωθεί και να γίνει μέρος της Ελλάδας, νομίζω ότι ήταν πολύ επιτυχημένος. Συνεισέφερε με τρόπο σημαντικό, τόσο στην Ελλάδα, όσο στις ΗΠΑ και στην αρχαιολογία».

«Ο Blegen ανακαλύπτοντας το ανάκτορο ώθησε την ιστορία της ελληνικής γλώσσας πίσω 1.000 χρόνια, και το Πανεπιστήμιο του Σινσινάτι είναι ακόμα εκεί. [...] Το Σινσινάτι είναι εκεί από το 1939, και το όνομα του είναι ένα από τα πιο διάσημα ονόματα στην ελληνική αρχαιολογία». Ο Blegen ήταν ο αποδέκτης του πρώτου χρυσού μεταλλίου για διακεκριμένο αρχαιολογικό επίτευγμα που απονεμήθηκε από το Αρχαιολογικό Ινστιτούτο της Αμερικής το 1965.

Ο Carl Blegen πέθανε στην Αθήνα, στις 24 Αυγούστου 1971, σε ηλικία 84 ετών. Είναι θαμμένος στο Προτεσταντικό τμήμα του Πρώτου Νεκροταφείου Αθηνών, μαζί με τη σύζυγο του Elizabeth Pierce Blegen. Κληροδότησε τη συλλογή των εγγράφων του στην Αμερικανική Σχολή Κλασικών Σπουδών στην Αθήνα.

Επιμέλεια

Δημήτρης Γαρουφαλής

Διευθυντής Σύνταξης Θεμάτων Αρχαιολογίας

Πηγές / Βιβλιογραφία

- Αδαμοπούλου Μ. 2013, «Ημερίδα για τον αρχαιολόγο Καρλ Μπλέγκεν. Από την Τροία στα μαστίχα-πάρτι», *ΤΑ ΝΕΑ*, 30-5-2013.
- Bacon E. (ed.) 1976, *The Great Archaeologists and their discoveries as originally reported in the pages of The Illustrated London News*, Secker & Warburg, London.
- Blegen C. & Rawson M. 1966, *The Palace of Nestor at Pylos in Western Messenia*, University of Cincinnati.
- Κορρές Γ. 1994, «Το ανάκτορον του Νέστορος», *Αφιέρωμα ΕΠΤΑ ΗΜΕΡΕΣ - ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ*, 2-10-1994.
- Natalia Vogeikoff-Brogan, Jack Davis, Vasiliki Florou (ed.) 2015, *Carl W. Blegen: Personal & Archaeological Narratives*.
- <https://magazine.uc.edu>
- Τουλάτου Ίσμα Μ. 2018, Ο Αμερικανός που «άλλαξε» την ελληνική ιστορία, *ΤΟ ΒΗΜΑ*, 10-8-2018.